

ივერიკა

გაზეთის ღირსი			
წელი	ანა.	კ.	მან.
12	10	6	6
11	9 50	5	5 50
10	8 75	4	4 75
9	8	3	3 50
8	7 25	2	2 75
7	6 50	1	1 50

ცალკე ნომერი — ერთი შაურის

გაზეთის დასავალი და ყოველ განცხადებას დასამკვლად უნდა მიმართოს: თეიმურაზ რუდიკის ფრანკონის ქუჩა, მანკაშვილის სახლი, № 5, წყარო-თბილისი გამარჯვებულ საზოგადოების ცენტრალური საბავალი-მანკაშვილის სახლის ქუჩაზე.

ფასი განცხადებისა: ჩვეულებრივი სტერიონი რვა კაპუტი.

1877—1889

საპოლიტიკო და სალიტერატურული გაზეთი

1877—1889

მარტოში მთარბი

კვირას, 5 მარტს
ქართული თეატრის არტისტი
გ. ა. აბაშიძე
გამართავს სალიტერატურო საღამოს:

I ეკარყვარე ათაბაგი

ისტორიული ტრაგედია 3 მოქ.

II ღმობრძინაძე

III ცხოველი სურათები

თ. ილია კვეციანის პოემიდან
მანდავილი

მონაწილეობას მიიღებენ: ქაია სანფრანკო, გასპარა-გარდასი, ჯავა-შედიას, მუღაშაშვილისა, პაპი ივანია, აბაშიძე, გუნიას, ზღაწიანიანი, რვა-რედი, მოსკე, ნუბარაძე, მაქსიმადე და სხვ.

ორკესტრი სხვათა შორის დაუკრავს ბან ბალანჩიძის მიერ შედგენილ პოპულარულ.

ადგილებს ფასი ჩვეულებრივად.
დასაწყისი 8 საათზე.

წერა-კითხვის საზოგადოებამ გამოწერა შეგაროვას და დაბეჭდოს სახალხო ზღაპრები და ლეგენდები. ამისათვის მიმართავს ყველას და უმოკრითესად სთხოვს, არ დაიშურონ და გამოუგზავნონ საზოგადოების გამგებებს ფისაც ამ გზით რამე ნაწარმოები მოგზავნა, ან შემდეგში მოამბოვებს.

ამისთანავე გამოვა საზოგადოების საკრილო ჰოლსის საყოველთაო გამოსაცემად, რომ ვინც რაიმე ზღაპრის თუ ლეგენდის წარმოუდგენს

საზოგადოებას, თითო ლირსეულ ზღაპრის თუ ლეგენდის მიღებას არა-ნაკლებ ხაზინას დაამატებენ წინასწარ, სადაც კრება იქმნება ზღაპრ-ლეგენდების.

ამ დროს უნდა გამოგზავნოს: თიფლისი, Дворцова ул., д. Дворян. Земел. Банка, №№ 120, აღ 121. Канцелярия Общества грамотности.

(10—3)

ტფილისი, 3 მარტი

დღევანდელს ნომერში მკითხველი წაიკითხავს ორს საყურადღებო, საკუთარსავე ამბავს. ერთი ენება იმ ქალების განზრახვას, რომელთაც აზრად აქვთ ქართველ მოზარდ ქალებისათვის განკარგონ ახალი, ერთსა და ქვეყნის უფრო-მედიკამენტებისა და საჭროების შესაფერი სკოლა; მეორე ამბავი ის არის, რომ ქუთაისის ეკრედი-წოდებული ეფსა სკოლა, სადაც იზრდებიან და სწავლობენ დარბა-ქუთაისურების პატარა ქალები, ქა-დექსათვის გააუწყიათ და დღესი იქით ამ სკოლის გამგე თვით ქა-დექსი იქნება. არ შეიძლება ამ ორს ამბავს დიდის სიხარულით არ მი-ვეგებნეთ, მით უფრო, რომ ჩვენში ქალების აღზრდა ისე არ არის და-რეგულირებული, როგორც სასურველია. გრადე მეთის თქმაც შეგვიძლიან: ჩვენში სხენება არ არის მოზარ-დის ქალების რიგინად წყრთნისა და სწავლებისა. თუ ჩვენში აქ-იქ შეკრებები გაორწიდა და სასწავლეს ქაღს, უნდა იცოდეთ, რომ ამისი მიზეზი თვით ამ ქალისა და იმის მშობლების თუ ნათესავების მხე-ობა და შეცდამებობაა... დაიარეთ

მთელი ჩვენი ქვეყნა, ჩაუკერდით ჩვენის ოჯახის ვითარებას და თქვენ ავივალად დარწმუნდებით, რომ ჩვენში ნასწავლი ქალი დღისითაც-კე სანთლიც სამეხნელია. იმასაც ავივალად დარწმუნდებით, რომ უთავ-რესი მიზეზი ჩვენის ნივთიერის, გონებრივისა და ზნეობრივის და-ტყვევებისა ის არის, რომ დრო-ის შესაფერად ნასწავლი ქალები არა გვაქვს. ამიტომაც ჩვენი ოჯა-ხი მოუვლელი და ნივთიერად და-ცემულია, ჩვენი უმწვერვლი ჯე-რთვანად გაკურნებული და მო-მზადებული არ არიან და ამას რამდენი უბედურება მოსდევს, ვინ მოსთვლის. მუდამ დღეს ის გე-მისით, რომ ჩვენი ახალგაზრდობა სოფლებსა თუ ქადაქებში უსაქ-მოად დაბეჭდება, მაშინ-დღევანდელს ქუთაისსაგან, ჯანსა კლუპას და ნუ დავიწყებთ, რომ ამისი თვის და თა-ვი მიზეზი ის არის, რომ ოჯახს და უმწვერვლი მცოდნე მომვლე-ლი ქალი არა ჰყავს. ისიც გე-მისით, რომ ოჯახს სხვა-და-სხვა უსამართლო ჭედდენს, რომ არც მამაკაცი და არც დედაც ოჯახ-ზე გულად არ უღვს. აქაც ერთად-ერთი მიზეზი ქალია, რომელსაც არც ოჯახის საჭროებას და ვითარ-ებას ესმის რიგინად და არც სა-ზოგადოებისა. ერთის სიტყვით, სათიყვეზე უნდა მიხედეთ, ამა-რად დაწმუნდებით, რომ ქალი უბედური ოჯახისა და საზოგადოე-ბისა და თუ გინდათ, რომ ქალი პირ-ნათლად გაუდგოს თავისი წინ-და მოვალეობას, ცხადეთ სულითა და გულით, გრძობითა და გონე-ლით განსწავლებული ქალები და-ზარდეთ.

ჩვენი საზოგადოება ენდა უბე-ჭვრანობა, რომ ჩვენის ოჯახისა და საზოგადოების დაქვეითების თავი და თავი მიზეზი ქალების უსწავლე-ლობა და გაუკურნებლობაა; თით-ობი ქალები მიჰყვანენ საზოგა-დოების სატყუარს, სცდილობენ ამ სატყუარს შესაფერი წამალი დასადონ, და ეს იმისი საბუთია, რომ ეკრედი განზრახვა შესაფერის საქმით დაგვირგვინდება. იმედო-უნ-და ვიტყვიანოთ, რომ მთელი ჩვენი საზოგადოება სიხარულით მიეგე-ნება ჩვენის ქალების განზრახვას და რამდენადაც შეეძლება, შემწე-ობას და დახმარებას აღმოუჩენს. იმისი იმედოცა ვაქვს, რომ ის ქა-ლები, რომელთაც ქართველ ქალ-თათვის რიგინის სკოლა დაარ-სება და გამართვა განზრახვას, სა-ქმის შესაფერს მეცადინეობას და გამარჯვლებას გამოიჩინენ.

მეორე უსამართლო ამბავიც, რო-გორც მოგახსენებთ, ის განდევს, რომ ქუთაისის «უფასო სკოლა ქა-ლებისა» დღესი იქით თვით ქუთა-ისის მეცადინეობა გამოგზავნა იქ-ნება. ამ სკოლის საკმაო შედეგებ აქვს და იმედია, რომ იმისი გა-დმოღობ ქალი არ გაუჭირდება, ხოლო სასურველია, რომ ქუთაის-ის თვით-მართებულად გულ-მო-დგინდებ მოვიდოს ამ სკოლის და-ნი დაუყვანოს, რომ სკოლა მართ-ლა გამოადგინარი იყოს ქუთაისის დარბი მკვიდრთათვის. ჩვენ სრუ-ლიად დარწმუნდებით ვართ, რომ ქუთაისის თვით-მართებულად და ახლად არჩეული სკოლის გამგე-ობისათვის ცხადია სკოლის ის შეკმა-ტობა, რაც დღემდე აქვდა.

ასლი ამბავი

* ჩვენ შევიტყუეთ, რომ მცხეთის ტაძრის წიგნთ-საცავში აღმოჩენილა მესამე ხელ-ნაწერი ძველის თხულებ-ნისა «სიბრძნე ბალავრისა». ეს ხელ-ნაწერი, როგორც ამბობენ, ბევრად განაჩინებდა მელითაურისა და დაქვეით-ხელ-ნაწერებისაგანა.

* ყველიერში მოსკოვის საარ-ტისტო კლუბში მასკარადი ყოფილა. მასკარადე სტუმრები სხვა-და-სხვა გზარის ტანისამოსით უნდა მისულიყ-ნენ და ესიც ტანისამოსი უკეთესი აღმოჩნდებოდა, ჯილდო უნდა მის-ცემოდა. სულ მცქის ჯილდო ყოფი-ლა დანიშნული. ბევრი ტანისამოსი მასკარადისათვის ევროპის სხვა-და-სხვა ქვეყნიდან დაუბარებია, მგერამ ამ მცქის ჯილდოში სამი მაინც ჩე-ნებურების მყოფიათ. ერთი მიუკითხ-იმისთვის, რომელიც გუროლის ქა-ლის ტანისამოსით ყოფილა, მეორე მიულოცა კინტო ტანისამოსით მო-სილს და მესამე — ჩერკულად ჩაც-მულს.

* გერმანელების უბუცესი პო-ეტს ფრიდრიხ-შარტინ ბოდენშტეტს სამოც-და ათი წელი უსრულდება წელს და იმის ნიკის თაყვანის-მცემელი, უფრო დიდ-სიკამა გერმანიაში, ხე-ლის-მოწერი ფულს აგროვებენ, რომ რიგინის ახლო-მხელე მამული უყლიან. ფრიდრიხ ბოდენშტეტ ჩვენ შავი იყო-ღელსემ; მან დღიარა საქართველო და კავკასია 1845 წელს და რამდენიმე მისი პოეტური თხულები კავკასიის ქსოვრებიდან არის დაწერილი. თა-

ფელეტონი

უხმოთა შორის

სალიტერატურულ გერმანიაში დაუბოგენ და საძვალადე გუგუფენ. — მეტაფორი-ბიკ გამოცდილი ხალხია! — პოლიტიკა თუ სხვა განსარჩობა — ბისმარკი და იმისი მეგობარი. — ამ მეგობარს წერი-ლი. — ბისმარკის წერილი თვისს მეგო-ბარს. — ბისმარკის აზრი პოლიტიკის შესახებ. — ჰე დემოკრატია, ჩვენც გვი-სენი ასრეის გამოხვედრისა...

— მივარსე მამულებში აკეთებენ და ძალიან საძვალადე აკეთებენო, — ამ-ბობს გოგონის ერთი გმირი.

დღეს ეს სიტყვები ასე შეიძლება გადასხავედრდეს:

— პოლიტიკას გერმანიაში აკეთებ-ბენ და ძალიან საძვალადე აკეთებ-ბენ!.. და იციო რაღა? რაღა და იმი-ტომ, რომ პოლიტიკოსები ძალიან მოკლე კუთხის ხალხი ყოფილან.

არ გვენათის, ჩვენ ვამბობდეთ ამას, — აბა თქვენგან არ მივირს! — არა, ამას ამბობს თვით თვადი ბის-მარკი, და აბა ბისმარკ როგორ არ დაუყვრება!

როგორ იხანლებს პოლიტიკა გერ-მანიაში, ამ დღევანდელ პოლიტიკის დედაბუდეში ჩვენ ვამბობთ გაზეთე-ბის პოლიტიკას.

ესეულ უნდა ესთქვით, რომ მარ-ტო გაზეთებს არ ედებათ ბრალი ამ საქმეში. თვით მკითხველები უფრო არიან ამაში დანაშაუნი. პოლიტი-კა, პოლიტიკასე ლაბარაკი სენიეთი არის დღეს მოდებული. და აი მკით-ხველები მისდგომიან გაზეთებს და ეუ-ბნებიან:

— გინდა თუ არა, პოლიტიკასე უთულო გვითხარით რამე, თუნდაც რომ სითუთი არა გეონდებოთ.

მეგახეობებო ჩა ჰქმნან? კარვად იციან, რომ თინან, ასირებულ და თავის-ნება მკითხველებს ევრაფერს დაუყვრებენ. ასეთს მკითხველებს რამ-დღევაც გინდათ ელაპარაკეთ, რომ დღეს სათქმელი არაფერი გვაქვს, აგერ თვით ბისმარკიც უბუღ-შეჰქუენული ზის და მზას არ იღებსო, ისინი მაინც თავისას გაიხანებენ:

— თუნდა გჯანი გაიგდებინეთ და ჩვენ-კი ის დავიწყებთ, რაც მოგე-წონასო.

* * *
მეგახეობებოც გამოცდილი ხალხია. კარვად იციან, რომ მკითხველს არ

უნდა აუხიროდენ და ან-კი რა საკი-როლა გაუქარდებთ მკითხველებს სურ-ვილი აუსრულონ თუქ..

გაზეთებს ყოველ შემთხვევისთვის აქვთ რამე საგანი, მეტად თულო, ამაში ნაირად ვადასალო-გადმოსალო-რთული, მერე ისეთი დიდი და საგან-ცეზო ხანაია, რომელსაც მთელის ქვეყ-ნის პოლიტიკისთვის აქვს მნიშენე-ლობა.

გამოაგდებს ამ დიდ-მნიშენილოვანს საპოლიტიკო საგანს, როგორც სა-თამაში ბურთის, ერთი რომელიმე გე-ზეთი, მეორე დასტაცებს ხელს, მავ-რად დაბოლუკებს და მარბერენებს თა-ვისკენ, აქ გამოიყვლება მესამე და ხელნად გააგებინებს, მესამეს კო-დეგ მეორეც წავლუჯს, — ასე და ამ გვარად იმდენს ხანს გვადის ბურ-თი ერთის ხელიდან მეორეში, მაინც სულ ნაბურთი არ ავიდნება. მაშინ გადადებენ საღმე სანაგვეში რო-გორც უფარვისს და გამოუსადეგარს ნივთს, და ისე დაივიწყებენ, თითქმის თავის დღეში არ-კი ყოფილიყოს, — წევა, გაქრება შარშანდელ თოვლი-ობო.

ახლო სხვა უნდა მომხებონ ამის მაგიერ, რომელსაც, რასაკვირვლოა, ასეთივე ბედი მოეწის. გაპრევენ

სამნის ბუშტივით, მკითხველები სიხა-რულითა და სიამოვნებით შემყურებენ ამ უმელებელსა და მანერბებულად გა-ბურკის ბუშტს, ყმაწვილივით შე-ტრიაან, როდესაც ჰხედენ, რომ ბუშტში მზე ათას ფერად, თვალთვის სასიამოვნოდ ჰკრთის და ციმციმებს.

და მხოლოდ მაშინ, როდესაც ბუშ-ტში გასკდება და უტბად ვაჭარება, მიხვედებიან ხოლმე გულ-უპრევი-ლო მკითხველები, რომ ყველა ეს თვალთ-მაქცობა, მოჩვენება იყო და არა მართლად ნამდვილი რამ საქმე.

გვინათ, მკითხველები სამლორავს ეტყვიან ვისმე ამ თვალ-მაქცობისა და მოტყუებისათვის? სრულიადე არა. პირ-იქით, დიდად მადლიერი-ად დარჩებიან! — გაერთენენ, კუეცო კო-ტაღ შესქრეს — შეთანამშეს, და მეტი რაღა უნდათ, — განა სულ ერთი არ არის, პოლიტიკა იქმნება, თუ სხვა რამე გასართობი, ოღონდ-კი ვაჭრ-თენენ..

თუ ამსობაში ბედი ეწყიათ გაცე-თებს და მართლა გამოტყუარა რამე, — თუნდა, ესთქვით, გამოჩნდა, მაგალი-თად, აშინოვი თვის ფენ — ტრტველა და ტან-შიშველა ამალოთ, რომელ-თანაც ვილაც ოღორი ვერაფერი სტუმრის-მოყვარობას იხენს, — მაშინ

ხომ სწორად დარი დაუდგებთ ხოლ-მე: გააბენ და ისეთს პოლიტიკას შესთხვენ, რომ ცაში სულ ვარსკე-ლებებს შეთანამშებენ. და თუ არა-ფერი ამისთანა არა მოხდება, — არც ამისთვის დალოდებიან ძლიერ: — ცხელ-ცხელი, ახლად ამოკრული ლა-ვაში მზად აქვთ, მერე ისეთი ლაე-რი, რომელიც იმოდენად შეგდინდა დასწრითა და გასქმობით, რომ თუნდ მიეღს ქვეყნას გადააფაროთ..

* * *
დიად, ბატონებო, აი ახლ მზადლე-ბა პოლიტიკა გერმანიაში, და, რო-გორც ჰხედავთ, საძვალადეცა მზად-დება: სხვასაც ატყუებენ და თვითან თვისაც ამისი ბრალი-იკი სულ ის გალავთ, რომ გერმანიის პოლიტიკ-ოსები ძალიან უხეირო პოლიტიკო-სები ყოფილან.

ზემოთვე გვითხარით, რომ ამას ბისმარკი ამბობს-მეტყე, და ამის და-სამტკიცებლად საბუთებსაც ვსლავმ მოგახსენებთ. — ამ დღეში რიგ-ლისში გამოსულია ერთი საყურადღე-ბო წიგნი, საყურადღებო იმით, რომ წიგნი ცნობებს, სხვა-და-სხვა ამბე-და და წერილები ისეთის გამორჩილ-კაცების, როგორც, მაგალითად, ე-

ის ნაწერებშიც და ისე ლაპარაკშია და ღიღის თანაგრძობით იხსენიებს ჩვენს ქვეყანას და სიყვარულით იგონებს ქართველებს. აქაური სომხობა უგზავნის ბოლშევიტს იუბილეისათვის ტულიის სურათების აღმოჩენა. კარგი იქნებოდა, რომ ჩვენმა ქართველებმა კითხვით ახსენოს და პატივი სცეს თავისი მოყვარული და თანამგრობელი უზუტესი პოეტი დიდის ერისა სხვა ევროპელთა ერთა შორის.

* ორშაბათს, 6 მარტს, ჩვენს სამეურნეო საზოგადოებაში განიხილავდნენ ბანის ვარშაოვის მოხსენებას იმის თაობაზე, რომ ქალაქის მახლობელში რიგინად და წესიერად წარმოებულეს ვაჭრობა სოფლის ნაწარმოებისა. ამგვარ კრებაზე წაითხულ იქნება უკვე შემუშავებული წესდება ბალების პატრონთა ამხანაგობის, რომელმაც თავად უნდა დაიწყო ამ ვაჭრობის საქმე. ეჭვი არ არის, რომ ყველანი, ვისაც კი ეს საქმე შეეხება, დაწესებულებას ამ მათთვის და ჩვენის ქვეყნისათვისაც დიდად საყურადღებო საქმის განხილვისათვის კრებაზე.

* სამეგრელო: თებერლის მიწურულში ზუგდიდიდან წამოსულან დამის რაინდები დღისით და ჩამოვიდათ. თელთალში სენჯის მხარეში, აქ წამოუტყვიათ შინაურულად ვინ იცის, რომლის საწულ კაცი ძროხა, გაუზარებელი ხელად ცუცხლი, აუფათა ლახაბიანი მწველები, მაგრამ ზურგზე უკაცრავად ყოფილან. მათ ბედზედ წამოსწყვიტა ერთი ღვთის. ამ რაინდებს დაუტყვიათ და უთქვამთ: თუ მქალი არ გააჩნებოდა, საცა იქნებოდა თავს გავგადადებინებოდა. რა მეტი ჯანი იყო, უნდა მოეტანა. გამაძლარან კარგად და გზას გასდგომიან...

* 17 თებერვალს საქართველოს ეგზარხოსის ნება-რითიან და კურთხევით გამგზავრებულან მცხეთის საეკლესიო მუზეის განყოფილების თავმჯდომარე ბ-ნი დ. ბაქრაძე და წვერნი განყოფილებისანი: დეკ. კა-

კენსია, დიხრაელი, მაკოლი, ბისმარკი და სხვანი.

დღეს თუმცა ცოტა ვაგვიყვარებოდა, მაგრამ წარმოიდგინეთ, რომ უფრო, როდესაც ბისმარკი ჯერ ისევ შუთთან ხნის კაცი ყოფილა, ამასაც სკოლანი მგობობდა და მგობობრივ ჰყოლია. ბისმარკი და თავის მგობობა ერთად ყოფილან უნივერსიტეტში და ისე შეკარგებულან ერთმანეთი, რომ ბისმარკს არა ერთხელ უთხოვნია თურმე ხეყნით თავის მგობობისთვის, მეფიერ ჩემს სახლშია.

ბევრს ხეყნისა და პატის შემდეგ, 1885 წელს მგობობას, როგორც ყოფილა, ვაუბუნდნი, სწევია ბისმარკს, და აი როგორ ავტყურებს ბისმარკის მაშინდელ ყოფა-ცხოვრებას:

— ბისმარკის სახლში ყველა ისე არის, როგორც თავის საყვარელ სახლში. ვისაც რა უნდა, იმას აუთავის, როგორც უნდა, ისე იტყვი. კაცს სრულიად ავიწყდება, რომ სტუმრად არის სხვის სახლში. დიდადაბრა, ყმაწვილნი თან მათ, ყველანი ერთს დიდს ოთახში მოიყრიან ხოლმე თავს: — აქ ზოგი სუპანს, ზოგი სეპანს, ზოგი მუსიკას უკრავს და ზოგიც მღერის; აქვე ახლოს, დაღში, მიხანში სტყობ-

ლისტოცი და ექვ. თაყიშვილი. ვაწუხილავთ ხალხი მცხეთის ტაძრისა და უნახავთ მეცნიერებისათვის დიდად საყურადღებო ნაწარმებს ნაწარმებს, წყობა დელო წიგნი სხვა-და სხვა საუკუნისა, ნაჭერი ხის სვეტისა, მუზეონიერ ნახარაბე, და ის მუზეონი, ვმ. შირიანისა, რომელსაც ძველად, კათოლიკოსების დროს ხმარობდნენ. ყველა ეს ნივთები მცხეთის ტაძრის კრებულისა და მრევლის თანხმობით გადაეცა საეკლესიო ძველთ-საცავს, ანუ მუზეის გასარეველად და დასცველად. (*მუყეყმს*)

* ყარსის სამხედრო სობორის ახალს წინამძღვარს, მ. დეკანოზს ბარზოს, ლეთის-მასხრების დროს შემოუღია, რომ ზოგიერთი ასამაღლებლები და ეკტენები წარმოსთქვენ ხოლმე ქართულს ენაზე. აგრეთვე ბოლომდე ივალობან ზოგიერთი საგალობლები. მ. დეკანოზის ბარზოს ასეთს მოქმედებას კი შთაბეჭდილება მოუხდენია ყარსში მცხოვრებ ქართველებზე, რომლებიც დღეს დიდის სიამოვნებით დაიარებიან სობორში, სადაც აქამდე მათ ლეთის-მასხრებისა არაფერი არ ესმოდათ (*მუყეყმს*).

* 1 მარტს პოლიციის პირველი ნაწილში დაპატიმრეს თერგის ოლქის მცხოვრებ გლეხის დედაბები ვლადიკო კარსენოვი, რომელსაც ვალბა მოქმედა აღმობნდა აქ ცხოვრობდა. კარსენოვის ჩვენსეთიურ ვაგზაფერს გამოიხსენებენ.

* 1 მარტს პოლიციის მეფე ნაწილში, დაქვემდებარებას დასცვიტეს სხვა-სხვა სიუჟეტების სემინარიის სადგომის ჩარდახიდან ვილცის გუბერნიის რვა თქმის თორთველი. ქურდისა და დაკარგულის აღმოჩენად ღონის-ძიებას მიუძღვოდა.

დაბადს სოფელი

(მარტოილი ამხეი)

მამთაბი, 27 თებერვალს, ამ რიბეს იყო საქალაქო ბჭობა, მეტად შესანიშნავი, როგორც სადგენითი, რომელნიც განიხილეს, აგრეთვე განსტარ-

ან თოვლებსა და დამბაჩებს. ყველა ეს ერთმანეთში ირევა, ყურთა სენება იმისის, დღეს ერთი საშინელი განაგაში, ყოველ-ხივილი, და ბისმარკი-კი ხის აქვე, ამ თანში, საქმედებს, წერილებს კითხულობს, კარანდაში ზღ შენიშვნებს სწერს და თანაც ნაღონებებს ელაპარაკება..

უფრო მეტად ყურადღების ღირსია თვით ბისმარკის ყურბილი, რომელიც მას მიუწერია თავის მგობობისთვის 1863 წელს, ე. ი. მაშინ, როდესაც ბისმარკი შხოლოდ ბისმარკი იყო, და ამის გვარს სიტყვა თავად არ მიჰმატებოდა. აი რასა სწერდა ბისმარკი და რა თვალთ უყურებდა თურმე პოლიტიკას:

— შენც შეგიძინევი და მეც გულ-ანდილად გეუბნები, რომ მხოლს პოლიტიკა, მხოლს ისე, როგორც მეხილეს სძულს ლედი.

— მაგრამ რასიზამ, ჩემს თავს ძალა უნდა დავატარო და ქვეყანას ისე ვაჩვენო, ვითომ ლედი მღერი მიყვარს და სულ ამაზე ვფიქრობ. აი ეხლაც, როცა ამას გწერ, სულ პოლიტიკა მიტრიალებს თავში და მიხეივს ყურებში.

— მეტი რა ღონე ბაქეს: უნდა ყუ-

ველებულის ბასით. ეტყობა ჩვენი ქალაქის ხმონსენი ძილიდან გამოვიკენენ, აღარ უნდათ ითვის უმართებულ მოქმედებათა თვისი აპრობაცია, რომელიც აქამომდე ხდებოდა ქეთისის საქალაქო გამგეობაში, თუმცა რაც ზედმეტი და აქამდე ჰხდებოდა, ყოველივერში თვით ხმონსენსაც აქვს თავისი შესაფერისი წილი. ბევრი საგანი განიხილა ამ ბჭობაზე, მაგრამ იმათში ორი შესანიშნავი საჩივარი იყო, რომელთაც გამოიწიეს შუღლი და მისისანე მსჯელობა. შუღლი იყო არგე-დარევისა. თვით დანაშაუდზე შეიქმნა გვარცმული და მეტად დალოხერული. მწვევა ზნეობით ტყვილმა გამოიჩინა კომპრომეტაც ერთის დახმარებულისა და ქალაქში პატივცემულის ნათესავისა. ამჟამინდენ აქამდე, მას არ უნდა ამოელო ხმაო ამ შემთხვევაში, მან ამით გამოიჩინა პირიერული მიტრება, რომელსაც ჩვენ არ მიველიდით. სხნას, არც ისინი ყოფილან უმხკო, რომელიც აქამდე დიდს პოლადებდნენ და ბაგზე საზოგადო. სარგებლობის მეტი არა აღვტარაო.

ამ შესანიშნავს ბჭობაში ცხადდ გამოაშკარავდა, რომ არც კვისისის მფულის უმარკობის შარავანდდს დასკრთის ყოველთვის ანჯარა წყალი უზალა ფერისა. მაგრამ სანამდის ამ საგანს შეეებოდეთ, საქარა განვიხილოთ ის ორი საგანი, რომელიც ნიუ განიხილენ 27 თებერვალს და შეიქმნენ მომასწავებელნი აწინდელის საქალაქო სამკების წარმტებისა.

ერთი საგანი იყო ქალაქის თავის მომსახურება საქალაქო პირველ დაწვებითის სკოლის დასაქვრების შესახებ. უნდა ვიცოდეთ, რა არის ეს სკოლა, ან რა საშუალებით არსებობს, ან სკოლას ექნება „*Сутына-ская женская бесплатная школа*“. აქ იზრდებიან ქეთისის დარბობს მცხოვრებლების ქალები. იგი დარბობს და დროსა გრაფის ლევაშოვის უფლებისასა. განზრახვა იყო, ეს ქალაქი აღეზრდათ ერთ ნაირის პროგრამით, რომ ბირიანად შეცვლილიყო ქეთისის შეუძლო მცხოვრებთა ბუ-

რი უფროდ უფროდ ლაპარაკს პოლიტიკას, გულ-დასმით, დინჯად, უნდა მოეხსენიო ჩემს ცხად მოლაპარაკეთ და ყმაწვილებით უფროდ პოლიტიკოსებს, თორემ ვასწავლიან.

— და აი ცხლ ხელთ ვიგე ცოტად ილენი თავისუფალი დრო და გვინებ, იმაზე უკეთ ამ დროს ვერ მოვიხმარ, რომ წერილი მოგწერო და შევატყობინო, რა ვარ ვილა მე.

— თავის დღეში ვერ მოვიფიქრებდი, რომ ამ ხანში ასე უსამართლოდ ვიქმნებოდი დასჯილი და ასეთს უღირსს საქმეში ჩაეგმებოდი, როგორც პარლამენტის მინისტრობა. მას შემდეგ, რაც მინისტრობას მივიღე, ცოცხლებში აღარ ჩაითვლები, მედრონი ვარ მათის ქვეყნისთვის, და არ ვიცი-კი, დმერთანი, რად, რა დანაშაულობის გულისთვის!

მეტიც, პარლამენტის წევრნი არც ვაზნი ეტყობდნენ თავიზანად ბისმარკს, თორემ ასე გულ-ნატყენი არ იქნებოდა და ასე ჩვილს არ დაიწყებოდა. მაგრამ ვანა ბისმარკი ისეთი კაცია, რომ დავუბრუნე ვისმე და ფხე-ქვეშ ვაფთვებინოს. არა, თავისი კატორბას თავს ანებებს მღე, თავის ბასის ბრკულებს ირებს და ასე მაგრად ლაპარაკობს:

ნება, მოფილიყო მათ შორის სრულმინდ, სისუფთვე და შეტანილიყო ოჯახში რუსული ენა და, როგორც ამ დროს ჰქვირდნენ, განკარგებაც მათს შინაურს მდგომარეობაში. ამ განზრახვის აღსასრულებლად თვით მეუღელ გრაფისა არა იზრებდა და მართლაც თავისის ავანტურის ამ სკოლას მოუპოვა შეურყეველი საფუძველი ხანგრძლივის სიცოცხლისა, ესე იგი ქვემოთ მოხსენებული ნივთიერი ღონის-ძიება.

სკოლას ეძლევა საზრდოდ:

1) ქალაქისაგან შემწეობა 1,200 მან.; 2) სარგებელი სკოლის კაპიტალისა (14,000 მან.); 724 მან. 3) შესასავალი სხვა-და-სხვა სამხარალო დროს ვატარებისა, რომელსაც ქალაქი ყოველ-წლივ მართავს და აგრეთვე კერძო შემწერებლებანიც (1886 წ.—1,572 მან. 17 კაპ. 1887 წ.—561 მან. 55 კაპ. 1888 წ.—1,186 72 კაპ.) ამ წყაროდან ორთა შუან-გარშით ყოველ წლითან შემოსული 1,200 მან. სულ სკოლის მასზარდობელი ფული წელიწადში შემოსულია 3,144 მან., ხოლო სკოლის ვასავალი არის 3,200 მან. აქედან ცხადია, რომ სკოლა უზრუნველყოფილია თავისისვე საშუალებით.

ამას გარდა ნუ დავიფიქრებთ, რომ სკოლას თვისი შემოსავალი, ადგილ-სადგომი აქვს. ეს სახლი აშენდა ვილც ბერძენმა, ესტატე ბეკ-ლიში; თავისი ხარჯით, ქეთისის საქალაქო ოლქის გიმნაზიის მიწაზე, იმ პირობით, რომ უკეთე გიმნაზიის მთავრობა მონიერებს, შეუძლიან შესყიდოს ეს სახლი ათას თომად და მას ეს კაპიტალი სკოლის საკუთრებად გახდება.

ჩვენ არ ვიცი, რამდენად დასრულდა სკოლა ზემოხსენებულ პროგრამაში დაარსებდნენ აქამომდე, მაგრამ დღეს ვანებამ ინება, ამისთანა მშენებერი, ყოველ საშუალებით შემქმნელი საქალაქო სკოლა ქალაქის მფლობელობაში გადასულიყო. უკვე ელია ქეთისის ქალაქი არას დაიშურავს ამ სკოლის განკარგვისა და წარმტებისთვის.

— ყველად გადაქცეულ პარლამენტის წევრები უბეროა წისკილებით მოლოდინ პროშენ და საქმისა, გამგეობისა-კი არა გვეგებათ-არა; პრუსია ამით როგორ ჩაეგულე ხელში, ესე მე ქვეყანას როგორ მოუფლობია, არა, მე ამით უთოვად კრიკაში უნდა ჩაეყვდე. ბაქრაბა-კი უფრო, თავისის თავის იმედს დიდა აქეთ, მხოლოდ ქვეუ და გამპრობობა-კი დმერთი ამით-თვის არ მიუცია: უკუონი ზრინ და ვითრდებნი. იმას-კი არ ვამბობ, რომ ვითომ მართლა სრულიად ქუვას იყვნენ მოკლებულნი, — არა, ამის თქმა უსა-მართლობა იქნებოდა. პირ იქით, თითო-თითოდ რომ ავიღო, ზოგი იმათში უკვე იანია არის, გონება მახვილიც ქვეიანი განათმებულებნი არიან, ბევრს უნივერსიტეტში აქვს სწავლა შესრულებული, მხოლოდ პოლიტიკაში იმაზედ მეტი მანც არ იციან, რაც სულდენტობას იციანდენ, თუ უფრო ნაკლებიც არა, რაც შეეხება ვარემე პოლიტიკას, აქ ხომ უსწესურმაწვილებით იტყვიან, სრულიად არა ესმით-რა. დანარჩენ საქმეებში-კი სრულიად უგუნდნი არიან. რა არის ერთი კიდევ საკვირვებო: მანამ თითო-თითოდ არიან, ან შენ ვავაგონებ რასმე, ან იმაგან

მხოლოდ როცა ქალაქის თავმა სარჩილო შეიტანა სკოლის დასაკუთრებაზე, წარმოსდგა ერთადერთი ხმონანი და უარი თქვა ამ დასაკუთრებაზე: არა, ბატონო, მაგ სკოლის მიღება ქალაქისათვის უბედურება იქნება. როგორც ყოველ აქამდე დამინისტრაციის მზრუნველობის ქვეშ, აწუც ვერ იყო. თუ არადა, ყველას ეგზარბინება კაცისის სამოსწავლო მთავრობას გადაეცეოდა და ჩვენ რაც შეგვიძლიან, ფულით შევეწყოთ. მისი პირობანი მსჯელობას ქალაქის საბჭომ ყურადღება არ მიაქცია და გადასწყვიტა საქმეობა სკოლის მიღება. ყველავს სამუშაო არა, რომ ის ხმონანი, რომელიც ასე უბერო თებულოდ ეწინააღმდეგებოდა სკოლის დასაკუთრებას, მაღალ სასწავლებელში ნამყოფი და, ცვრებ, უნდა ესმოდეს შედეგი მართეობაში: შენს საკუთარსა და შენს სასარგებლო საქმეს კაცმა შენგ უნდა მოსჭილა ხელი და გაუძღვე, მაგრამ დიდა ხანია ვიცი, მისი გულის ამბობი. იგი ისეთი სულიერია, რომელიც თავის ვიწრო კაცანებს და სხვის საბუღალტრო კერძებსა სდებს, რამდენად ზნეობით მაღლა სდგას ამ ბატონის მსჯელობაზე ხმონის ბ-ნი კი ზირიან მარტვი და გულ-მზრვალე სატყევი სკოლის მიღების შესახებ: რაც უნდა დენარჯოს ქალაქი ყოველ წლიურად, საქალაქო სკოლა მინც უნდა მივიღო და მის განკარგებაზე ჩვენგ უნდა ვიზრუნებოთ. იქ მხოლოდ ჩვენი ქალები იზრდებიან და ჩვენს ქალებს ცხოვრებასა და ოჯახ-ზნებაში, ჩვენ უკეთ ვიცი, რაც ეჭობება. რაკი საბჭომ სკოლის მიღება გადასწყვიტა, შემდეგ ქალაქის თავმა შეიტანა ბჭობაში საჩივარი. უნდა ამორჩეულიყო სკოლის საქმეებისათვის სამხარალო კომისია, საცა მოიწოდეს არა-ხმონანნიც, მაგრამ ისეთი კაცები, რომელნიც დახელოვნებული არიან ამასწავლო საქმეებში. ამიერიდან სკოლის სამხარალო კომისიის წევრებად აირჩიეს: თ. კ. ლორთქიფანიძე, ბ-ნი სვიმონ ღლოზბერიძე, ინსპექტორი სააზნაურო

გაგებ რასმე ქვიანურსა, და რაკი ერთად თავს მოვიყრიან, ქუვას ჰყარავენ სრულებით და იმათან სულელობისა და უგუნდობის მტრს ვეღარას მოისმენ*

წარმოიდგენია, ჩამოდნა ცხვირებს ჩამოუშვედნენ პარლამენტის ღინჯნი წევრნი, როდესაც თავიანთ წინამძღვრების სახეობის-ადიღებას წაიკითხავდნენ, ბევრნი იმ დროინდელნი, შესაძლოა, დღესაც ცოცხალნი იყენენ, იმავე პარლამენტში ისხდნენ და იმავე ბისმარკს შეკურებდნენ თავლებში. არაფერად მოეწონებოდა ერთმანეთის დანახვა!

ან კი რა მოსაწონია: მოგვსწენებათ, რომ ბისმარკი დღეს უფრო ანჩხლი, ვაჯერინი და გულ-დაპოლიანა შეიქმნა და, თქმა არ უნდა, არ დაპოვავს თავისის გესლიანს ენას და შესამაის კალამს, რომ სამაგიერო გადახალსა, როგვანდელ პარლამენტის წევრებსაც, დღემდე ბისმარკს უფინდლებდებოდა არა-ნაკლებ ეურჩიან და აჯავრებენ.

კიდევ კარგი, თუ ყბელები და უქცუბები დაიკეცა და ამას აქმარა შეიძლება მელიც ჰკადროს, — მე ვიცი ენაზე ქუთა დადავანა: — ცუდი ხნი სკოთ დიდ და თან ყინან კაცებსა...

